

CHEMICKÉ ZKOUŠKY TEXTILNÍCH MATERIÁLŮ

I. ROZLIŠOVÁNÍ VLÁKENNÝCH MATERIÁLŮ

Spalovací zkoušky

Provedení:

Několik vláken uchopíme do pinzety a přiblížíme do plamene. Pozorujeme, jak snadno vlákna hoří, jaký vydávají zápach, jaký zanechávají popel.

Jakým způsobem hoří:

Celulózová vlákna – přírodní i chemická na bázi regenerované celulózy

Rychlost hoření: Hoří rychle, aniž se taví.

Zápach: štiplavý zápach po hořícím papíru

Popel: šedobílý v minimálním množství

Acetátová a triacetátová vlákna

Rychlost hoření: hoří pomaleji, škvaří se na puchýřkovité zuhelnatělé kuličky

Zápach: po kyselině octové

Alginátová vlákna

Rychlost hoření: nehoří, pouze vzplane

Zápach: bez zápachu

Popel: světlý, ve tvaru vlákna

Vlákna živočišného původu (přírodní a chemická na bázi regenerovaných proteinů)

Vlna, chlupy, přírodní hedvábí

Rychlost hoření: hoří podstatně pomaleji, taví se

Zápach: po spálené rohovině nebo vlasech

Popel: po hoření zanechávají nafouklou zuhelnatělou hmotu nebo puchýřkovité kuličky

Zatěžkané přírodní hedvábí

Rychlost hoření: hoří velmi pomalu, netaví se a nenadouvá

Zápach: po spálené rohovině nebo vlasech

Popel: ve tvaru vlákna, někdy specificky zbarvený

Anorganická vlákna (azbest, skleněná, kovová)

Rychlost hoření: nehoří, netaví se (kromě skleněných)

Zápach: žádný

Syntetická vlákna

Polyester

Rychlost hoření: zpočátku se taví, později vzplane

Zápach: aromatický, nasládlý

Zbytek po hoření: černá, tvrdá perlička

Polyamid

Rychlost hoření: zpočátku se taví, později vzplane

Zápach: intenzivní nasládlý

Zbytek po hoření: tmavě hnědá, tvrdá perlička

Polyvinylchloridová vlákna

Rychlost hoření: tavit se

Zápach: ostrý nasládlý

Zbytek po hoření: černá, tvrdá perlička

Polyakrylonitrilová vlákna

Rychlost hoření: tavit se, později vzplane a hoří dýmavým plamenem

Zápach: ostrý

Zbytek po hoření: tmavý, tvrdý, křehký

Polyetylenová vlákna

Rychlost hoření: tavit se, po vzplanutí hoří pomalu (asi jako vosk)

Polypropylenová vlákna

Rychlost hoření: tavit se, při tom vznikají průsvitné kuličky, později vzplane, hoří pomalu

Zápach: připomíná hořící svíčku

Polyuretanová vlákna (např. elastan)

Rychlost hoření: tavit se, při tom vzniká tmavě hnědá hmota, nevzplane

Zápach: ostrý, dráždivý ke kašli

Rozlišení celulóзовého a pravého hedvábí pomocí mikrodestilace

Zkoušená vlákna upevníme svorkami mezi dvě krycí sklíčka a přiblížíme k plameni kahanu. Podle změn při destilaci a pod mikroskopem odlišíme pravé bourcové hedvábí od viskóзовého a i od vlny.

Jak se chová:

Nezatěžkané pravé hedvábí se tavit, při čemž unikající plyny utvoří v tavenině bublinky.

Zatěžkané hedvábí se netavit, vlákna drží svůj tvar a snadno se lámou. Krycí sklíčka lpí pevně při sobě. *Vlna* se tavit, tvoří bublinky osobitého nálevkovitého tvaru (viz obrázek).

Celulóзовé hedvábí ztuhne, nemění svůj objem, nevytváří bublinky, krycí sklíčka při sobě nelpí.

II. ROZLIŠENÍ ZÁKLADNÍCH VLÁKEN CHEMICKOU CESTOU

Bavlna – len

Zkouška dle A. Herzoga

Založena na vyšší schopnosti lnu adsorbovat Cu. Vzorek vložíme do 10% roztoku modré skalice na 10 min, vypereme v tekoucí vodě a ponoříme do 10% roztoku žluté krevní soli - hexakynoželeznatanu draselného. Len se barví červenohnědě, bavlna zůstane nezbarvena.

Pravé hedvábí – celulózové (viskózové) hedvábí

Rozpouštění v horkém louhu

Vlákna povaříme v 5% NaOH – celulózová vlákna se nemění (nebo jen z malé části), pravé hedvábí se rozpustí.

III. IDENTIFIKACE TECHNOLOGIE ZPRACOVÁNÍ

Rozlišení mercerované a nemercerované bavlny

Zjišťování mercerované bavlny se zakládá na její zvýšené schopnosti přijímat z roztoku jód. Mercerace se používá průmyslově při zpracování bavlny od poloviny 19. století, proto může sloužit orientačně i k dataci bavlněné textilie.

Provedení zkoušky:

Činidlo: 4g jódu a 6g jodidu draselného ve 100 ml destilované vody

Vzorek se 3 minuty zpracovává v činidle. Následuje propírání vzorku po dobu asi 10 minut.
Mercerovaná bavlna zůstává zabarvena.

IV. IDENTIFIKACE PREPARAČNÍCH PROSTŘEDKŮ, PŮVODNÍCH KONZERVAČNÍCH PŘÍPRAVKŮ A ZNEČIŠTĚNÍ NA TKANINÁCH

Úloha č. 1

Škrob (šlichty na bázi škrobu nebo dextrinu)

Činidlo: roztok 0,2 g jódu a 3g jodidu draselného na 1l destilované vody

Postup: tkanina nebo příze se skropí několika kapkami roztoku – přítomnost škrobu se projeví intenzívně modrým zbarvením. Vzorek lze také 5 minut namáčet v roztoku a pak krátce opláchnout.

Identifikaci škrobu na barvené tkanině lze provést následovně: rozstříhanou tkaninu vyváříme 30 minut v destilované vodě, zfiltrujeme a do filtrátu přidáme činidlo.

Pokud dojde k červeně fialovému až hnědému vybarvení, dokazuje to přítomnost dextrinu.

Úloha č. 2

Bílkoviny (šlichty na bázi kostního klišu, želatiny)

Biuretová reakce

Vzorek tkaniny nebo příze se smočí ve zředěném roztoku hydroxidu sodného a pak se zvlhčí kapkami 10% roztoku síranu měďnatého. Modrofialové zbarvení je důkazem přítomnosti bílkovin. U barvených tkanin se postupuje stejně jako při stanovení škrobu – tzn., že do vychladlého filtrátu přidáme několik kapek 10% roztoku síranu měďnatého a pak jej zalkalizujeme NaOH.